

УДК 343.37

О.О. КНИЖЕНКО, докт. юрид. наук, доц.,
Харківський національний університет внутрішніх справ

Г.А. ПАЦЕЛЯ, Харківський національний університет внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА УХИЛЕННЯ ВІД НЕПОВЕРНЕННЯ ВИРУЧКИ В ІНОЗЕМНІЙ ВАЛЮТІ: АДМІНІСТРАТИВНИЙ ЧИ КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОСТУПОК

Ключові слова: кримінальна відповідальність, ухилення від неповернення виручки в іноземній валюті, адміністративний проступок, кримінальний проступок, кримінально-правовий вплив

На сучасному етапі розвитку Україна переживає складні соціально-економічні, політичні процеси створення ефективно діючого законодавства. Особливо відчутними є реформи в кримінальному та кримінально-процесуальному законодавстві. Так, 17.01.2012 р. набрав чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності». Цим Законом започатковано новий етап реформування Кримінального кодексу України.

Згідно з вищевказаним Законом, було декриміналізовано шістнадцять діянь, а саме, з розділу VII КК України виключено статті 202, 203, 207, 208, 214, 215, 217, 218, 220, 221, 223, 225, 226, 228, 234 і 235 [1]. Останні, майже без змін (за виключенням санкцій) ввійшли до Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КпАП). Таким чином, діяння з категорії злочин автоматично перейшли до категорії адміністративного проступку.

Проблема запровадження кримінального проступку, як певної проміжної ланки між адміністративним проступком і злочином, є

надзвичайно актуальною серед правників. Її досліджували такі вчені, як: П.П. Андрушко, І.П. Голосніченко Т.А. Денисова, М.М. Дмитрук, Н.Д. Дурманов, О.О. Кашкаров, А.Т. Комзюк, Н.Ф. Кузнєцова, Г.А. Кригер, О.Д. Кос, В.І. Курляндський, С.Г. Келіна, І.Б. Медичкий, В.О. Навроцький, А.А. Піонтковський, І.Ю. Романюк, М.С. Таганцев, А.А. Тер-Акопов, П.Л. Фріс, М.І. Хавронюк, М. Д. Шаргородський та інші. Однак, незважаючи на наукові здобутки у цій сфері, більшість основних питань, що стосуються кримінального проступку, залишаються дискусійними. Серед них критерії розмежування кримінальних проступків від злочинів та адміністративних проступків, форма їх закріплення, уніфікація термінології, правові наслідки їх вчинення.

Звідси, метою цієї статті є дослідження питання доцільності та обґрунтованості декриміналізації вищевказаних діянь (на прикладі складу злочину, що передбачає відповідальність за ухилення від неповернення виручки в іноземній валюті) та з'ясувати місце складу правопорушення, що аналізується у системі деліктного законодавства. Її новизна полягає в пропозиції визнання кримінальним проступком ухилення від неповернення виручки в іноземній валюті. На підставі аналізу ознак складу цього правопорушення викладено авторську редакцію статті закону, в якій би передбачалася кримінальна відповідальність за його вчинення.

Декриміналізація відзначених вище діянь є безумовно виправданим і необхідним кроком, оскільки чинний КК України є переважаним складами злочинів, що завдають шкоду невеликої тяжкості. Крім того, проаналізувавши статистику стосовно кількості зареєстрованих вищевідзначених злочинів, можна зробити висновок, що дійсно ці норми на практиці є не дієвими. Таке становище вочевидь викликано тим, що матеріальні збитки від їх вчинення завжди наявні, однак практично не відшкодовуються.

У зв'язку з зазначеним, виникає питання про обґрунтованість віднесення «нешодавніх злочинів» до адміністративних проступків, оскільки їх суспільна небезпечність не стала

нижчою, ніж була до тепер. До того ж, окремі з них лише в 2001 р. були визнані як злочини, й за останні 10 років їх існування в національній економіці не відбулось суттєвих змін, які б свідчили про позитивні зміни в означеній сфері.

Разом із цим, суспільна небезпечність вказаних діянь не можна урівнювати із суспільною небезпечністю адміністративних проступків, оскільки розмір матеріальної шкоди, якої зазнає держава від таких діянь, як контрабанда товарів (ч.1 ст.201), ухилення від повернення виручки в іноземній валюті (ст.207), незаконне відкриття або використання за межами України валютних рахунків (ст.208), порушення правил здачі дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння (ст.214), приховування стійкої фінансової неспроможності (ст.220) і т.д. обраховується в мільйонах, а інколи і в мільярдах доларів США. Наприклад, тільки за оцінками Національного банку України непродуктивний відтік капіталу (обсяги недоотриманої виручки за експорт товарів та послуг, оплата за імпортом, що не надійшов, платежі за фіктивними операціями з цінними паперами) за перші 8 місяців 2010 р. становить 17 млн дол. В попередні роки обсяги були значно більші (6,9 млрд дол. у 2004 р., 3,5 млрд дол. у 2005 р., 4,4 млрд дол. у 2006 р., 5,3 млрд дол. у 2007 р., 2,1 млрд дол. у 2008 р.) і суттєво скоротились з початком фінансово-економічної кризи (218 млн дол. у 2009 р.) [2]. Вказані цифри говорять не тільки про значну суспільну небезпеку від неповернення валютної виручки, але й про наявність контраргументів щодо віднесення вказаного діяння до адміністративних проступків.

Отже, на законодавчому та науковому рівні робляться спроби щодо виділення певної «золотої» середини між злочином та адміністративним проступком, остання мала б охопити собою діяння, що за рівнем суспільної небезпеки не можуть називатися злочинними, але й не настільки «безпечні», щоб бути адміністративним проступком.

Так, цей процес було започатковано Указом Президента України № 311 від 08.04.2008 р., яким була затверджена Концепція реформування кримінальної юстиції

України, що сформулила нові підходи у сфері кримінальної відповідальності та кримінального судочинства.

За вказаною Концепцією кримінально карані діяння мають поділятися на злочини та кримінальні проступки.

До категорії кримінальних проступків мають бути віднесені:

а) окремі діяння, що за чинним Кримінальним кодексом України відносяться до злочинів невеликої тяжкості, які відповідно до політики гуманізації кримінального законодавства будуть визнані законодавцем такими, що не мають значного ступеня суспільної небезпеки;

б) передбачені чинним Кодексом України про адміністративні правопорушення діяння, які мають судову юрисдикцію і не є управлінськими (адміністративними) за своєю суттю (дрібне хуліганство, дрібне викрадення чужого майна тощо) [3].

У подальшому, Розпорядженням Президента України від 30.05.2012 р. № 98/2012-рп утворено робочу групу з питань реформування законодавства про адміністративні правопорушення та запровадження інституту кримінальних проступків. Відповідно до цього Розпорядження, робочій групі необхідно підготувати та подати у тримісячний строк пропозиції щодо проектів кодексу про адміністративні проступки, закону про кримінальні проступки та відповідних змін до Кримінального кодексу України.

Слід зауважити, що кримінальний проступок у доктрині кримінального права є не новим. Це поняття відоме здавна, хоча назва у різні історичні періоди змінювалась.

Так, Кримінальний кодекс, прийнятий 1852 р. у Польщі, розрізняв два поняття, що відносились до кримінального діяння, а саме злочин та тяжкий поліцейський проступок [4, с.23–29]. Звід законів Російської імперії 1833 р. поділяв кримінальні діяння на злочини та проступки в залежності від виду покарання. Злочином вважалось діяння, що заборонене законом під страхом покарання, а проступком вважалось діяння, що заборонене законом під страхом легкого тілесного покарання чи поліцейського виправлення [5, с.6–10]. А в Кримі-

нальному кодексі Зоненвельда, що діяв із 1796 до 1852 р. на території українських земель, які на той час відносились до Австро-Угорської імперії, застосовувалися терміни «злочин» та «провина» [6, с.231]. Кримінальне уложення Російської імперії 1903 р., яке діяло й на території України, поділяло всі кримінально карані діяння на тяжкі злочини (ті, що тягли за собою смертну кару, каторгу чи заслання), злочини (за них передбачалося ув'язнення у виправному домі, фортеці чи тюрмі) та проступки (вони каралися арештом або штрафом) [7].

Питання запровадження кримінальних проступків викликало неабияку дискусію серед учених, політиків, практиків. Зокрема, серед них не досягнуто згоди щодо доцільності запровадження такого інституту. А ті, що підтримують ідею впровадження кримінальних проступків, не дійшли однозначного висновку щодо можливих шляхів їх законодавчого закріплення.

В.М. Куц, Я.А. Триньова, обстоюючи необхідність визнання суб'єктом кримінальної відповідальності юридичних осіб, вбачають у запровадженні інституту кримінального проступку значний потенціал. Зокрема, вони пропонують однією з форм реалізації кримінальної відповідальності визнавати кримінальне стягнення [8].

На наш погляд, така позиція є новаторською та заслуговує на увагу. Розвиваючи ідею запровадження кримінальних проступків, вважаємо, що більш доцільно було би говорити не про форми реалізації кримінальної відповідальності, а про різні форми кримінально-правового впливу, які залежать від поєднання карально-репресивного та заохочувальних заходів. У такому контексті, дійсно, не довелось би переглядати усталений підхід до розуміння кримінальної відповідальності (поняття, принципи, підстави, форми та ін.), а по-новому, враховуючи процеси гуманізації та глобалізації, переглянути питання відповідальності за вчинене суспільно небезпечне діяння.

Так, історичний розвиток кримінального права свідчить, що з метою ресоціалізації засуджених осіб, у різні історичні епохи та в різних країнах запроваджувались гуманістичні

ідеї, сутність яких зводилася до послаблення репресії щодо осіб, які вчиняють злочин та до більш ефективного використання інших заходів кримінально-правового впливу, не пов'язаних із покаранням. Такі новаторські ідеї, як, наприклад, умовне засудження, свого часу також викликало низку дискусійних питань. Однак, сьогодні ми не заперечуємо доцільність та ефективність звільнення від відбування покарання з випробуванням (пробацію), звільнення від кримінальної відповідальності та інших заходів впливу, що застосовуються до осіб, які вчиняють злочини.

Вважаємо, що новою віхою в розвитку кримінально-правової доктрини є розвиток вчення про заходи кримінально-правового впливу, які сьогодні є предметом гострої дискусії в Російській Федерації. Не вдаючись до глибокого аналізу цієї проблематики (вона заслуговує на окрему увагу в межах окремої роботи), відзначимо, що вирішити дискусійні питання запровадження кримінальних проступків можна було би за допомогою саме заходів кримінально-правового впливу. Так, кримінальні правопорушення могли би поділятися на злочини та проступки. В свою чергу, заходи кримінально-правового впливу, які застосовуються за вчинення правопорушення, було б доцільно поділяти на кримінальну відповідальність, яка має відповідні форми реалізації й застосовується за вчинення злочинів; звільнення від кримінальної відповідальності, примусові заходи виховного, медичного характеру, примусове лікування, які застосовуються як до суб'єкта злочину, так й щодо особи, яка не має таких ознак. За вчинення кримінальних проступків також мають застосовуватися заходи кримінально-правового впливу, однак вони повинні відображати специфіку інституту кримінальних проступків. Зокрема, в першу чергу, знижений рівень їх суспільної небезпечності, характер суспільних відносин, на які вони посягають, особливості суб'єкта їх застосування.

У доктрині кримінального права, як вже відзначалося, пропонувалося за їх вчинення застосовувати обмежене коло покарань. Такий шлях є не цілком прийнятним, оскільки він не

ураховує нових тенденцій розвитку кримінально-правової доктрини – зокрема, такої позиція, як визнання особи не судимою у разі вчинення нею кримінального проступку [9, 10]. Запропоноване В.М. Куцом та Я.А. Триньовою поняття кримінального стягнення є більш перспективним. Однак у такому разі кримінальне стягнення слід визнавати не формою реалізації кримінальної відповідальності, а одним із заходів кримінально-правового впливу.

Таким чином, за вчинення злочинів особа зазнавала би кримінальної відповідальності, а за вчинення кримінального проступку – кримінального стягнення. Вважаємо, що саме таке розуміння злочину та покарання, проступку та стягнення за нього підкреслювало б не лише різний їх рівень суспільної небезпечності, а й особливості їх застосування. В такому контексті, термін «заходи кримінально-правового впливу» є більш загальним щодо термінів «кримінальна відповідальність» та «кримінальне стягнення».

Повертаючись до ідеї впровадження інституту кримінальних проступків, звернемося до законодавства зарубіжних країн, проведений аналіз якого свідчить, що в інших державах також передбачено відповідальність за кримінальні проступки. Наприклад, Республіка Польща в 1971 р. прийняла окремий Кодекс про проступки (Kodeks wykroczeń), Федеративна Республіка Німеччина в 1968 р. прийняла Закон про порушення громадського порядку (Gesetz über Ordnungswidrigkeiten). Ці нормативні акти чинні й до сьогодні.

Стосовно такого діяння, як ухилення від повернення виручки в іноземній валюті, за вчинення якого в даний час передбачено відповідальність ст.162-1 КпАП, то вказане діяння за юридичною природою не є адміністративним, оскільки відносини, що охороняються названою вище нормою, не стосуються державного управління або місцевого самоврядування. Однак, ухилення від повернення виручки в іноземній валюті і не є злочином, оскільки не становить великої суспільної небезпечності.

Ми підтримуємо думку вітчизняних науковців (П.Л. Фріс, В.М. Куц, Я.А. Триньова, М.М. Дмитрук), які вважають, що сучасному

українському законодавству слід ураховувати досвід зарубіжних країн, передбачивши поряд із злочинами та адміністративними проступками відповідальність за кримінальні проступки, як одного із видів протиправних діянь.

Вважаємо, що до кримінальних проступків можна було б віднести, по перше, ряд злочинів, що не становлять великої суспільної небезпеки, по-друге, адміністративні проступки, що за своєю суттю не є адміністративними. Та отже, до них доцільно віднести діяння, за які передбачається відповідальність за ухилення від повернення виручки в іноземній валюті. Однак визнання цього діяння кримінальним проступком не вирішить низки існуючих проблем, серед яких порядок відшкодування за подіяної шкоди.

Так, за час існування кримінальної відповідальності за ухилення від повернення виручки в іноземній валюті в КК України (у минулому – ст.207) була характерною недовіра вказаної норми й, як наслідок, неспроможність на практиці боротьби з вказаною категорією злочинів та, як зазначалось вище, колосальне ненадходження коштів до державного бюджету. Чи змінилося становище із декриміналізацією вказаної норми, коли відповідальність за ухилення від повернення виручки в іноземній валюті, передбачена ст.162-1 КпАП України? Констатуємо, що окрім віднесення такого діяння до категорії адміністративного проступку фактично нічого не змінилося. Держава як не доодержувала кошти до державного бюджету, так і не доодержує.

Необхідно також відзначити, що санкція ст.162-1 КпАП України (штраф від шестисот до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян) є більш обґрунтованою, ніж колишня санкція ст.207 КК України (штраф від шестисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи до двох років, або обмеженням волі на строк до трьох років). Такий висновок впливає з аналізу матеріалів судової практики. Так, проаналізувавши вироки кримінальних справ за вказаною категорією, доводиться констатувати, що судді, маючи альтернативу у виборі покарання, виносячи вирок, майже не застосову-

вали штраф та виправні роботи. У більшості випадків засуджений звільнявся від відбування призначеного покарання на підставі ст.75 КК України. Фактично створювалася ситуація «віртуального» покарання: для винної особи настає негативний юридичний наслідок – судимість, однак особа не зазнавала інших наслідків. Зокрема, на неї не покладался обов'язок відшкодувати завдані збитки. Це призводило до того, що держава не лише не отримує відшкодування шкоди, але й, навпаки, ще раз втрачає, виділяючи кошти на досудовий та судовий процес. Таким чином, застосування за вчинення такого правопорушення штрафних санкцій має докорінно змінити ситуацію. З цього приводу вважаємо за необхідне урахувати досвід зарубіжних країн.

Так, КК Республіки Болгарії містить норму (ст.251), що протидіє валютним злочинам. Зокрема, у пункті другому ст.251 передбачено вилучення на користь держави, предмета злочину (коштів в іноземній валюті). В разі відсутності або відчуження предмета злочину, винному присуджується його вартість. Крім цього КК Республіки Болгарії в санкції вказаної статті в якості одного із покарань, передбачає накладення штрафу, який відповідає подвійному розмірові вартості предмета злочину [11].

Притягнення особи до кримінальної відповідальності за ухилення від повернення виручки в іноземній валюті мало й має свої складнощі. Пов'язані вони із тим, що диспозиція норми, яка передбачала кримінальну відповідальність, а нині адміністративну відповідальність за ухилення від повернення виручки в іноземній валюті має бланкетний характер. Зокрема, існує низка термінів, які не розтлумачені законодавцем при описанні складу правопорушення. Так, не визначено такі поняття, як «валютні операції», «валютні цінності», «іноземна валюта». З цього приводу, вважаємо, було би доцільно перейняти міжнародний досвід, де кодифіковані акти містять окремі структурні частини, в яких законодавець дає правове визначення термінів, що значно полегшує застосування кримінального закону та виключає неоднозначне розуміння терміну. Вважаємо за доцільне розроблення такого розділу й у вітчиз-

няному кодексі, що дозволить провести уніфікацію термінології не тільки розділу, який стосується господарських злочинів, а й всього закону про кримінальну відповідальність.

Крім цього, вважаємо за необхідне для позначення предмета означеного правопорушення вживати термін «кошти в іноземній валюті», який є більш широким у порівнянні з терміном «виручка в іноземній валюті» [12, с.120].

Більш обґрунтованою буде конструкція статті, в диспозиції якої буде вказано, на розмір коштів в іноземній валюті, за неповернення яких особу може бути притягнуто до кримінальної відповідальності (прикладом можуть слугувати кримінальні кодекси РФ, Республіки Білорусь, Грузії, Казахстан, Таджикистан), оскільки теоретично можна припустити, що до кримінальної відповідальності можна притягнути особу, яка ухилилась від повернення виручки в іноземній валюті, в розмірі 1 долар США.

Також, ураховуючи узагальнення матеріалів судової практики, пропонуємо словосполучення «умисне ухилення службових осіб підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності або громадян – суб'єктів підприємницької діяльності» замінити на «умисне ухилення будь-якої особи, яка здійснює валютні операції».

Оскільки вказане злочинне діяння має економічний характер і його суспільна небезпечність полягає у завданні державі матеріального збитку, то вважаємо зайвим у даному кримінальному проступкові в якості кваліфікуючих ознак, вказувати «вчинене повторно» або «вчинене групою осіб». Названі кваліфікуючі ознаки можуть виступати такими, що обтяжують покарання під час його призначення. Вважаємо, що для досягнення означеного вище завдання, буде достатнім сплата штрафу, сума якого відповідатиме подвійному розмірові предмета злочину. Із цих же причин вважаємо зайвим передбачати в якості кваліфікуючої ознаки, «вчинене у особливо великих розмірах».

Отже, кримінально-правова норма, що передбачає відповідальність за ухилення від повернення виручки в іноземній валюті, на наш погляд, може бути сформульована так:

Стаття ... Ухилення від повернення коштів в іноземній валюті

1. Умисне ухилення будь-якої особи, яка здійснює валютні операції від повернення в Україну у передбачені законом строки коштів в іноземній валюті у великих розмірах, від реалізації на експорт товарів (робіт, послуг), або інших матеріальних цінностей, отриманих від цих коштів, а також умисне приховування будь-яким способом таких коштів, товарів або інших матеріальних цінностей, –

карається штрафом, який відповідає подвійному розмірові вартості предмета злочину.

2. Предмет злочину вилучається на користь держави, а в разі його відсутності або відчуження – винному присуджується його вартість.

Примітка. 1. Дії, передбачені цією статтею, вважаються вчиненими у великому розмірі, якщо кошти, товари або інші матеріальні цінності в тисячу і більше разів перевищують неоподатковуваний мінімум доходів громадян (у перерахунку у валюту України за офіційним курсом національної валюти, визначеним Національним банком України на останній день строку, передбаченого законодавством для перерахування коштів в іноземній валюті з-за кордону).

2. Під валютними операціями слід розуміти операції, пов'язані з переходом права власності на валютні цінності, за винятком операцій, що здійснюються між резидентами у валюті України; операції, пов'язані з використанням валютних цінностей в міжнародному обігу як засобу платежу, з передаванням заборгованостей та інших зобов'язань, предметом яких є валютні цінності; операції, пов'язані з ввезенням, переказуванням і пересиланням на територію України та вивезенням, переказуванням і пересиланням за її межі валютних цінностей.

3. Під валютними цінностями слід розуміти валюту України; іноземна валюта; платіжні документи та інші цінні папери (акції, облигації, купони до них, векселі (тратти), боргові розписки, акредитиви, чеки, банківські накази, депозитні сертифікати, інші фінансові та банківські документи), виражені в іноземній валюті або банківських металах.

4. Під коштами в іноземній валюті слід розуміти валюту готівкою, грошові знаки (банк-

ноти, білети державної скарбниці, монети), що знаходяться в обігу і є законним платіжним засобом на території відповідної іноземної держави, а також вилучені або ті, що вилучаються з обігу, але підлягають обміну на грошові знаки, які знаходяться в обігу; платіжні документи у грошових одиницях іноземних держав та міжнародних розрахункових одиницях; кошти у грошових одиницях іноземних держав, міжнародних розрахункових одиницях та у діючій на території України валюті з вільною конверсією, які знаходяться на рахунках та вкладках у банківсько-кредитних установах на території України та за її межами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4025-17/page2?text=EA%F0%E8%EC%B3%ED%E0%EB%FC%ED%EE%EC%F3>.

2. Нацбанк оприлюднив дані про відтік капіталів з України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://vidido.ua/index.php/pogliad/article/nacbank_opriljudniv_dani_pro_vitik_kapitalu_z_ukraini.

3. Концепція реформування кримінальної юстиції України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=311/2008>.

4. Історія держави і права України : підручник / А. С. Чайковський (кер. авт. кол.) В. І. Батрименко, Л. О. Зайцев, та ін. ; за ред. А. С. Чайковського. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 429 с.

5. Колпаков В. Административный проступок в истории права / В. Колпаков // Закон и жизнь. – 2004. – № 5. – С. 6–10.

6. Історія держави та права України : підручник : у 2-х т. / за ред. В. Я. Тация, А. Й. Рогожина, В. Д. Гончаренка. – Т. 1. / [В. Д. Гончаренко, А. Й. Рогожин О. Д. Святоцький та ін.]. – К. : Ін Юре. 2003. – 581 с.

7. Розмежування адміністративних і кримінальних проступків: постановка проблеми

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pravo.vuzlib.net/book_z1163_page_82.html.

8. Куц В. М. Щодо перспективи запровадження в Україні кримінальної відповідальності юридичних осіб / В. М. Куц, Я. А. Гриньова // Вісник Кримінологічної асоціації України : мат. Всеукр. наук.-практ. конф., присвяченої 20-річчю заснування кафедри кримінального права та кримінології ХНУВС 12 травня 2012 р. «Актуальні сучасні проблеми кримінального права та кримінології у світлі реформування кримінальної юстиції» / МВС України ; Харківськ. нац. ун-т внутр. справ; Кримінологічна асоціація України. – Т. 1. – Х. : Золота миля, 2012. – С. 34–37.

9. Фріс П. Л. Злочин і кримінальна провина: проблеми нормативного закріплення /

П. Фріс // Право України. – 2011. – № 9. – С. 42–49.

10. Дмитрук М. М. Категорія проступку у кримінально-правовій доктрині: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.08 / Дмитрук Михайло Михайлович. – Одеса, 2012. – 228 с.

11. Уголовный кодекс Республики Болгария / за науч. ред. А. И. Лукашова ; пер. с болгар. Д. В. Милушева, А. И. Лукашова. – СПб. : Юрид. центр Пресс, 2001. – 298 с.

12. Дудоров О. О. Ухилення від повернення виручки в іноземній валюті: соціальна обумовленість кримінально-правової норми, проблемні питання визначення предмета злочину. / О. О. Дудоров // Вісник ЛАВС МВС ім. 10-річчя незалежності України. – 2002. – № 3. – С. 112–123.

Книженко О. О. Актуальні питання відповідальності за ухилення від неповернення виручки в іноземній валюті: адміністративний чи кримінальний проступок / О. О. Книженко, Г. А. Пацеля // Форум права. – 2012. – № 2. – С. 340–346 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2012-2/12koohkp.pdf>

Ураховуючи сучасні тенденції розвитку кримінального права, запропоновано ухилення від неповернення виручки в іноземній валюті визнати кримінальним проступком. Визначено відмінні ознаки кримінального проступку від злочину та адміністративного проступку. На підставі аналізу ознак складу правопорушення ухилення від неповернення виручки в іноземній валюті, викладено авторську редакцію статті закону, в якій би передбачалася кримінальна відповідальність за його вчинення.

Книженко О.А., Пацеля Г.А. Актуальные вопросы ответственности за уклонение от невозвращения выручки в иностранной валюте: административный или уголовный проступок

Учитывая современные тенденции развития уголовного права, предложено уклонение от невозвращения выручки в иностранной валюте признать уголовным проступком. Определены разграничивающие признаки уголовного проступка от преступления и административного проступка. На основании анализа признаков состава правонарушения уклонения от невозвращения выручки в иностранной валюте, изложена авторская редакция статьи закона, в которой бы предусматривалась уголовная ответственность за его совершение.

Knyzhenko O.O., Pacelya G.A. The Question of Liability Failure to Failure to Return Proceeds in Foreign Currency: The Administrative or Criminal Offense

On the basis of modern progress of criminal law trends, avoiding is offered a failure to return of profit yield in foreign currency to acknowledge criminal misconduct. The signs of criminal misconduct, his difference, are certain from a crime and administrative misconduct. Based on the analysis of the elements of the offense of evasion from non-return of proceeds in foreign currency, the author presented revised articles of the law, which would be provided for criminal penalties for its commission.